

Борислав Лалић
РУКЕ ЧЕ ГЕВАРЕ

www.vukoticmedia.rs
Београд, фебруар 2017.

Борислав Лалић

РУКЕ ЧЕ ГЕВАРЕ

M
Vukotić
Media

*Уз све што је урадио у животи,
Че се пошружио и да умре на време.*

Аутор

ПОСЛЕ ПЕДЕСЕТ ГОДИНА

Име и лејенда Че Геваре одолевају времену колико још да оно данас није наклоњено ни његовим идеалима, ни његовој жрјиви.

А можда и баш збој тоја, збој овој смутној глобалистичкој кошмара у којем је човек ујлашен и немоћан, појава тој, телом крхкој, а духом дивовској романстичара, идеалисте и револуционара, деловала је толико шокантно и ојсесивно на данашње генерације, да је Че постојао игол и мит за који се хватају млади светиа.

Че није постојао лејенда по оном што је учинио, него по оном што је хтео да уради и како се за те своје идеале борио и жрјивовао. Он је био последњи романстичар и револуционар наше епохе.

Тако су његово име и његова жрјива добили митске размере. Чак су и његове руке, које су одсечене у оној морбидној ноћи, у боливијској селви, пошале део лејенде која се плете и расте око његовој имена.

Ове јодине се навршава пола века од смрти славној лејендосу. Те прошекле јодине, не да нису окрњиле лејенду о Чеу, него су учиниле да његово име добије још веће, малтене митске размере. Хроничари данас бележе да никада у

свећу њоршрећи са ликом једне личности нису шћамћа-ни и ношени у шћоликом броју и у сваком кућу земљине ку-иле, као шћо је шћо случај са оном сликом Чеа.

То је и разлој, више нећо довољан, да у њоводу његесеће јодишњице Чеове смрћи њонудимо чийаоцима ову књију. Вреди шћо урадићи и ради оних њенерација које сћасавају за чийање књија и ношење мајица са ликом Че Геваре.

Аућор ове књије Бора Лалић је, као новинар, имао њри-лику да јодинама живи са шћемом Че Геваре, да се сусреће са њећовим саборцима, члановима њећове њородице, ња чак и са Чеовим целашћима.

Зашћо је он, као рећко ко на овим њросћорима, моћао је да њише књију у њрвом лицу. Њећова књија о Чеу, надахнућа, узбудљива, зајраво је роман из новинарској њера, роман ко-ји се чийа у једном даху, јер су и живој и смрћ шћој „шћужној вићеза од Анда” били фасцинанћна лудска њрича.

Не шћражиће Чеа у истћорији. Њећова леенда се оћела суду њолићичара, дићломаћа и истћоричара.

Београд, фебруар 2017.

Издавач

БУНТОВНИК С РАЗЛОГОМ

Свако од нас је помало и понекада био Че Гевара. За то није било битно да ли живиш на Истоку или на Западу, важно је било да си био млад, макар духом, да те заболи неправда према људима и народима, да је у овом времену поштовачке прозноце и глобализма остало бар нешто од идеала и романтизма у нашим животима и у нашим срцима.

После четири деценије бављења новинарством, схватио сам и сам да је тема Че Геваре, ипак, на одређен начин ушкана и у моју професионалну каријеру.

Мојте је да је на то утицала и мени увек драга околност да је моја каријера страног дописника кренула баш од Лајтинске Америке и од Кубе, на коју сам стигао убрзо по убиству славног „тегероса“, мада верујем да је Че оставио извесно трага и на целу моју генерацију, на стољеће у којем смо живели.

Тема Че Геваре и његово мишко име тињали су у нашим срцима као далеки одсјај наших идеала који су увек ишли испред живота и друштвене реалности у којој смо живели.

У то време често смо, ми страни дописници – у Мексику и на Куби, где сам онда живео и радио, пуштали на на-

шим скујовима и у нашим домовима мајнејофонски за-
јис оној чувеној Чеовој јисма Касјру.

– Ако ме судњи час зајекне јод неким друјим јодне-
бљем, моја јоследња мисао биће ујућена кубанском наро-
ду и шеби. Али, друји народи сага шраже моје скромне сна-
је – јоручивао је Че у ојрошијајном јисму Касјру.

Тага већ Че није био међу живима, али је јочињала да
живи њејова лејенда. Јуди који јокушају да јокрену јла-
нине и јромене

свеј, без обзира на јоразе, огу у лејенду. У њих се мора
вероваји, макар њихова јравда била недокучива.

Тих јодина, а јиако је и данас, Чеов дух је, у облику зма-
ја, са одсеченим рукама које јламше, јочињао да леји зве-
зданим небеским сводовима изнад Анга, а њејово име да јо-
ри и квари на улицама Париза, Санјјаја, Рима, Беојрага,
Панаме, Праја.

Није му се онда знало ни јроба ни укоја, али није мојао
да умре.

Нисмо му дали.

Че Гевара је био Демс Дин оне друје јоловине младих
двадесејој века, оних који су више веровали у јој „бунјов-
ника с разлојом”, нејо у оној холивудској „бунјовника без
разлоја”, мада смо их обојицу волели.

Аујтор ових редова имао је јрофесионалну срећу да се у
јим јодинама нашао на чаробним јростјорима Лајинске
Америке, да се јиако дујо дружио са јшемом Че Геваре, да ју-
јује Кубом и Андима, среће Чеове друјове и саборце, њејо-
ву рогбину и њејове сајујнике, ја чак и оне који су ја јро-
јонили и дошли му јлаве.

Пујеве новинарске јрофесије омојућили су ми да на ју
јшему бацим јојлед и са „друје сјране”, из Вашингтона, јде
су јодинама, јавно или јиајно, били окујирани Чеом и Ка-
сјром.

Ова књиџа је ђокушај да се у њене корице сложи и одложи бар нешто од оној што сам носио у себи и у мојим новинарским белешкама о фасцинантној теми „шужној визиџа од Анга”.

Надам се да ће се и читаоци шоме обрадоваши. Време, изгледа, ради за Чеа, а нарочито за његову леџенду.

Када је пре две и шог деценије ђао Берлински зиг неко је могао још и да ђоверује да је и са шемом Че Геваре свршено, да време више не ради за њеџа.

Није исџало баш шџако. Са урушавањем комунизма, како смо најчешће називали социјалистичке режиме у свеџу, није ђошонула идеја левице, не бар у оном њеном изворном, слободи и хришћанској идеји ђравде блиском изразу. Шџа више, може се десити, ако се шог већ не дешава, да шог „ђошонуће комунизма”, снаџом ђркоса, бунџа и револуционарної романџизма, чему је Че Гевара био шоглико склон, изазове ђојаву неке „нове левице” и нових левих идеја и идола, друџачијеџ склоџа и ђрофила.

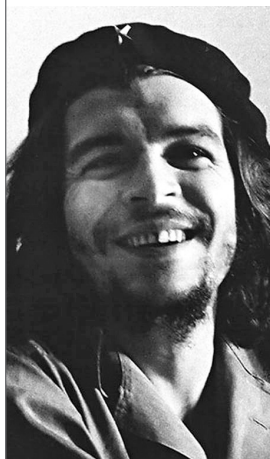
Људски дух бунџа и ђркоса, шџај неунитиџиви ђраџилац човековој немирења са барушџином свакодневнице, била она макар и удобна, иџак не моџу да сломе засџрашујуће џусенице ђлобализације, а још мање омамљиви зов карџице „америкен експреса” и сладуњави укус соса *cole light*.

Б. Лалић

Че,
не бих мењао
ћеро моје за њишћољ њвој,
али ћесник си њи.

Мигел Барнет, песник

СТРЕЉАЊЕ ПРЕДСЕДНИКОВЕ КОШУЉЕ

Представа је почела тачно у подне, под врелим тропским сунцем кубанске престонице.

Фидел Кастро говори на Тргу револуције, у Хавани, пред пола милиона људи. Прославља се Дан кубанске револуције, 26. јул, али Кастро овог пута говори о шећеру.

Ту, 1970. годину, он је назвао „годином десет милиона“. Сада кубански лидер своди рачуне те шећерне године, која је и мене тог лета довела на кубанско острво.

Фидел говори са трибине подигнуте у подножју монументалног споменика револуцији. Иза његових леђа је огромна биста Хозеа Мартија, „апостола“ кубанске нације. И Кастрова крупна фигура, устремљена ка маси и небесима, одевена у сивомаслинасту униформу и јасно осенчена према небу, делује као да је изливена од бронзе.

Говори о шећеру. Ту годину, 1970, и он, и његова влада, и његова револуција, посветили су берби шећерне трске. Циљ је био да се произведе десет милиона тона „белог злата“ и година је по томе и добила име – „година десет милиона“.

Кастров говор траје више од три сата. То је један од оних његових маратонских „разговора“ са народом, који понекада трају и по пет часова. Маса га помно слуша и зането се таласа, следећи ритам његовог говора и гестикулацију његових руку. Све је у знаку револуције, шећера и Фидела.

Само се океан, преко Малекона, равнодушно љуља и својим широким замасима слаже у дубине прошлост и године, људе и векове, сва она чудалества која су протутњала овим просторима, па и ово данашње са Фиделом Кастром на свечаној трибини и Че Геваром који је данас овде пристигао са Анда – у тегли!

На трибини иза Кастра поређани су сви чланови његове владе и Политбироа, дипломатски званичници, хероји рада и по који ратни ветеран са Сијера Маестре и из Залива свиња. Међу њима видим Ернеста Гевару Линча, оца славног герилероса, затим мајку и супругу Режиша Дебреа, француског филозофа који је пратио Чеа у прашумама Боливије и тамо допао затвора пре него што ће Че бити убијен.

И данашњи митинг, као уосталом сва јавна окупљања, носи симболику присећања на Че Гевару. Свуда су његови портрети и пароле са његовим именом.

Кастро, коначно, завршава говор. На исти начин као увек: „Patria o muerte. Venceremos“. Домовина или смрт. Победићемо.

Маса почиње да се опушта и комеша, али се још не разилази. Кастро са пулта, испод микрофона, узима свој војнички опасач са пиштољем, закопчава га око струка и натрашке се повлачи од микрофона. А онда одједном, као да је нешто заборавио, застаје и враћа се микрофону и руком даје знак маси да се умири.

– Умало да заборавим да вам још нешто важно кажем.

Маса почиње да се смирује. Али, он још чека, ослоњен на лакат леве руке. Ускоро, на Тргу револуције је завладала гробна тишина.

– Међу нама је – почиње изнова Кастро – др Антонио Аргедас. То је онај човек који се потрудио да у нашу земљу стигне „Дневник“ Че Геваре.

Тек тада сам га приметио, а био сам добро запамтио његов тврди лик са кратко ошишаном косом. То је бивши министар унутрашњих послова Боливије, који је пре две године, док је још био у министарској фотељи, доставио кришом Кастроу копију „Дневника“ Че Геваре, вођеног за време његовог герилског ратовања у Боливији. То је онда била светска медијска бомба.

Кубанци су то знали, али им није било познато да је Аргедас стигао на Кубу.

– Али то није оно што сам данас хтео да вам кажем – наставио је Кастро после краће паузе. – Ја данас имам да вам саопштим нешто јако важно.

Опет је направио паузу. Цео трг је зауставио дах.

– Пошто нам је – наставља Кастро – дотурио Чеов „Дневник“, др Аргедас нам је уз доста муке и ризика, доставио и посмртну маску Че Геваре, ону коју су његови целати направили оног дана када је убијен.

Кубанци су упутили снажан аплауз Антонију Аргедасу, који је стајао иза Кастрових леђа. А онда су почели да кличу Чеово име. Кастро је чекао да се маса умири, нервозно увијајући прстима своју већ проседу браду. А кад је изнова завладала тишина, наставио је:

– То није све шта сам данас имао да вам кажем. Захваљујући овом човеку у нашу земљу су стигле и руке Че Геваре!

Маса је остала без даха. То је већ била права бомба. И Кастро је заћутао, а маса не зна шта да ради – да ли да аплаудира, да кличе, или да остане нема.

Ово више није говор о шећеру.

– Руке Че Геваре – наставља Фидел – сачуване су и у перфектном су стању. Но, ви добро знате каква је традиција нашег народа. Ми наше покојнике сахрањујемо. Увек је тако било и биће. То је традиција. Али ми сада морамо да се запитамо – шта да радимо са Чеовим рукама?

Опет је застао, а маса ћути као зачарана.

– У материјалном смислу – наставља Кастро – то је једино шта нам је остало од Чеа. Не знамо у овом тренутку да ли ћемо једног дана доћи до његових посмртних остатака. За сада, само су његове руке ту.

– Ето, то је оно шта сам хтео да вам кажем и да вас запитам – шта да радимо са рукама Че Геваре?

– Да их сачувамо – чули су се повици из масе.

– Да их сачувамо? – пита Фидел и нагиње се као да би хтео да их боље чује.

– Да их сачувамо – одговара маса, сада већ сложније и јаче.

У јавности се до тог тренутка није знало да су руке Че Геваре стигле на Кубу. То Кастро и потврђује.

– Пре него што ће почети овај митинг, разговарао сам са Аледом (удовица Че Геваре – прим. аут.), да је ова вест не изненади. Засузиле су јој очи, али ми је рекла: „У реду, нека буде тако“. Казао сам то и Чеовом оцу, али децу нисам стигао да обавестим.

Чеова удовица је, такође, била на трибини, а њихово четворо деце, међу којима је најмлађем свега четири године, тешко да ће моћи да схвате шта се то дешава са рукама њиховог оца. Ко зна да ли ће то моћи сасвим да разуме и Чеова ћерка из првог брака Хилдита Гевара Гадеа, којој је, у том тренутку, петнаеста година живота.

Од Чеове погибије биле су прошле свега две и по године. Успомене на славног „герилероса“ још су на Куби биле свеже и болне. Тај човек крхке конституције и неукротивог и горостапног духа, није био рођени Кубанац, али га је кубански народ прихватио као свога.

Вест о томе да су Чеове руке стигле на кубанско острво, дирнула је и збунила кубанске житеље. Помало је збуњено деловао и сам Фидел Кастро, који је на митингу у Хавани, 26. јула 1970. године, саопштио Кубанцима да је Антонио Аргедас омогућио да бар нешто од Чеа стигне на Кубу.

– Овај човек је – рекао је Кастро – учинио нешто што је изгле-

дало немогуће. Ризикујући свој и живот своје породице, Аргедас је, и једино он, заслужан да су руке Че Геваре стигле на наше острво. Он је то учинио из убеђења, а не из било којег другог разлога.

Аргедаса сам упознао три месеца раније, у Мексику, где сам онда био дописник. На састанак са Аргедасом, који се тада крио од агената ЦИА и припадника тајне полиције Боливије, одвео ме је дописник кубанске агенције „Пренса Латина“, Карлос Фе-реира. То је био једини начин да се до њега дође.

Био је смештен на периферији мексичке метрополе, у кварту са пуно једноличних кућа. Врата су нам отворила двојица његових телохранитеља у цивилу. Тек је био стигао из Ла Паза, где је провео десет месеци заточен у мексичкој амбасади.

Ниског је раста, тврдог лика и успорених покрета. Једино су живе његове као зифт црне очи. И неповерљиве. Десно раме му је приметно опуштено. То је последица рана које је задобио пре пар месеци кад су непознати атентатори пуцали на њега док се шетао двориштем мексичке амбасаде у Ла Пазу.

– Вас и овде могу да упуцају – кажем му после поздрављања.

– Могу – слеже раменима и не покушава да се осмехне. – Моја ситуација је тешка. Али, ја сам ту ствар преломио оног дана када сам одлучио да склоним копију Чеовог „Дневника“ и да је после пошаљем на Кубу.

Десило се то почетком јула 1968. године, када је Кастро обавестио кубанску и светску јавност да у рукама има Чеов „Дневник“ из Боливије, да је текст аутентичан и да ће наредних дана изаћи из штампе.

Била је то права светска медијска сензација.

– То је Кастрова пропагандна подвала – саопштила је влада из Ла Паза, која је била поверовала да је случај Че Геваре дефинитивно окончан.

– То о чему Кастро прича – саопштио је представник ЦИА у Вашингтону – то је сигурно његов нови фалсификат.

Неколико дана касније, у штампи се појавио факсимил Чеовог рукописа из тог „Дневника“. ЦИА је морала да се повуче и да призна.

Био је то заиста оригинални „Дневник“ славног „герилџероса“. Али, како је доспео на Кубу? Ко је провалио целу ствар?

У Ла Пазу је настала права узбуна. ЦИА је директно кривила власти Боливије да су оне провалиле целу ту ствар. Председник Рене Барриентос, који је скоро годину дана носио ореол славе да је његова влада ликвидирала Че Гевару, под хитно је сазвао седницу свог кабинета. Поред њега је са десне стране седео Антонио Аргедас. У режимима Латинске Америке бити министар унутрашњих послова је много више него бити било који други ресорни министар.

Нико није могао да одговори на питање – како је „Дневник“ могао да стигне на Кубу. Барриентос је наредио да се формира специјална државна комисија и утврди истина.

Неколико дана касније, председник те комисије дошао је код Барриентоса да му каже да ће истражи морати да подвргне и министра Аргедаса. Председник је био запањен, али се сложио да се иде до краја. Два сата касније председник истражне комисије саопштио је Барриентосу да Аргедаса нема нигде. Издата је наредба за потеру. Затворени су сви гранични прелази. Али, било је касно. Аргедас је већ био у Чилеу, где је затражио политички азил, поручујући свом председнику да се више не мучи са истрагом, да је он дотурио Чеов „Дневник“ Кастру.

Генерал Барриентос је целог тог дана остао сам, псујући своју кошуљу. Када су му јавили шта је урадио његов министар, сетио се свог некадашњег претходника, боливијског диктатора Малгреха, који је земљом владао осам година, а да ником није дозволио да га изненади.

Тај диктатор Малгрехо је једног дана, из чиста мира, усред Ла Пазу, постројио испред председничке палате све чланове своје владе, све генерале и сараднике, скинуо је са себе кошуљу, ста-

вио је на стуб усред дворишта, и наредио војницима из телесне гарде да пуцају у њу.

Чланови владе су били збуњени и уплашени, а војници су оклевали. Диктатор се на то продрао:

– Стрељајте моју председничку кошуљу, кад вам кажем!

И, војници су припуцали. А диктатор се окренуо министима и генералима и рекао им:

– Нека свако од вас од овог тренутка и заувек зна да ја немам поверења ни у сопствену кошуљу.

Бариентос је имао поверења у Аргедаса који ће га „издати”.

– Откуда ви са Че Геваром? – запитао сам га за време разговора у Мексику.

– Нисам био са њим – одговара Аргедас – али нисам више могао да поднесем оне против којих се он борио. Нису мене толико привукле Чеове идеје, нити његова герила. Ја сам пукао због ЦИА. Она је од мене направила бунтовника. То шта сам урадио је покушај да сачувам бар нешто од свог достојанства и части моје земље. Дође тако човеку тренутак, када се у њему накупи толико беса и отпора, да једноставно пукне.

– Знам – наставља Аргедас – да ће се многи зачудити зашто сам то урадио. Па, ја сам био министар, човек из врха боливијске куполе власти. Јесам. Али, зар то није био и Че на Куби?

Аргедас је био истакнути члан кабинета генерала Бариентоса. Он је био његова десна рука, као што је то чест случај када је реч о шефу ресора унутрашњих послова. Та функција – „Secretario de Gobernación”, у латиноамеричким председничким и диктаторским режимима је најважнија у кабинету. То је председник владе из сенке.

Тако је било и са Аргедасом, тим пре што је он код генерала Бариентоса имао и неке посебне заслуге из периода када се овај борио за освајање власти. Већ су га помињали као озбиљног кандидата за будућег председника Боливије, наравно, када за то дође време.

У међувремену ваљало је обавити један други, важан посао. Игром судбине, или следом неких ванредних околности, Боливији је било суђено да буде пробни полигон за испробавање модела кубанске револуције на латиноамеричком континенту. Владајућа класа те сиромашне земље на Андима, у којој су се диктаторски режими смењивали малтене као годишња доба, тражила је од режима да по сваку цену угуши „побуњеничко жариште“ гериле, које се, у јесен 1966. године, појавило у унутрашњости земље, у селви њеног југоисточног дела.

Од режима у Ла Пазу то је на императиван начин тражио и Вашингтон, који, такође, ни по какву цену није хтео да дозволи да се у Латинској Америци појави „друга Куба“. Вашингтон то није само тражио, него је нудио и сваку помоћ – у оружју, парам и стручњацима за борбу против гериле.

Антонио Аргедас, рударски син, по природи свог положаја министра унутрашњих послова, у свему томе имао је једну од кључних улога. Добио је, наиме, налог да буде један од главних координатора лова на герилу Че Геваре.